

9. Фучило Я.Д. Особливості вирощування енергетичної верби / Я.Д. Фучило, В.М. Сінченко, М.Я. Гументик // Біоенергетика . - № 1. – 2016. – С. 11-13.
10. Ткачук В.В. «Зелена енергетика»: досвід Німеччини та українські реалії / В.В. Ткачук, О.Ю. Речун, О.А. Прядко // Товарознавчий вісник. Збірник наукових праць. Випуск 10. – 2017. – С.153-162.
11. Божидарнік Т.В., Ткачук В.В., Речун О.Ю. Проблеми і перспективи формування і розвитку ринку біопалив в Україні // Економічний часопис – XXI. – 2014. – с. 45-48

УДК 94:334.732.2(477.8)

Вісин В.В., д.і.н. доцент

Вісина Т.М., к.і.н. доцент

Луцький національний технічний університет

Ліщук В.І., к.е.н. доцент

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Кооперативна ідеологія в Західній Україні в 20–30-х роках ХХ ст.

У статті висвітлено поширення кооперативних ідей в Західній Україні в 20–30-х роках ХХ ст. З'ясовано ідеологію західноукраїнської кооперативної думки; показано синтез кооперативних ідей в умовах польської державної приналежності; розкрито ідеологію теоретиків і практиків української кооперації.

Ключові слова: кооперація, кооперативний рух, кооперативна ідеологія, Західна Україна, Волинь.

Visyn V., Visyna T., Lishchuk V.

Cooperative ideology in Western Ukraine in the 20-30th years of the XX century

The article covers the distribution of cooperative ideas in Western Ukraine in the 20–30th years of the XX century. The basic ideas and principles of the cooperative movement of Western Ukraine were formed even before the First World War. They became the basis for the revival of cooperation in the postwar period. Western Ukrainian cooperators in the early 1920s studied the experience of cooperation between different countries, analyzed various economic theories, tried to create a theoretical basis, to define the strategy and tactics of cooperative construction, to formulate practical recommendations for different types of co-operation. Theoreticians and practitioners of the cooperation of the interwar period were: K. Kobersky, Ye. Khraplyvy, Yu Pavlikovsky, O. Lutsky and others.

K. Kobersky advocated the idea of cooperation. In 1928 he published the «Cooperative Primer». In 1928–1934 he worked as the editor of the «Cooperative Republic». Kobersky studied and analyzed the works of the theorists of the cooperative movement. In 1934 he published a book «Ideology of Cooperation». K. Kobersky considered cooperation as a means of improving the economic and political life of Ukrainians. The basic principles of cooperation: voluntariness, independence, competition. K. Kobersky offered the creation of many cooperatives in Lviv.

The ideologue of cooperation in Western Ukraine was Yu. Pavlykovsky. He headed the Ukrainian cooperative center – Revision Union of Ukrainian Cooperatives. His views on cooperation were determined by the strategy and tactics of cooperative construction in the West Ukrainian lands. Yu. Pavlikovsky defined the following functions of cooperation: protecting people from oppression of capital; material welfare; raising the cultural and educational level of the population; democratization of all spheres of life. He interpreted cooperation as an instrument of national liberation.

O. Lutsky considered the task of cooperation to raise the welfare of people, gain freedom and independence of the Ukrainian people. Ye. Khraplyvy has had a major impact on the development of agricultural cooperation. Agriculture, he considered the enterprise to generate income. The cooperation was supposed to solve the following tasks: to provide conditions for rational management; to use equity capital efficiently; protect farmers from exploitation; improve the village's cultural level.

In the 20–30th years of the XX century theorists and practices of the cooperative movement of Western Ukraine investigated the history of the emergence of cooperation. Specify the cooperative categories. Determined the economic and organizational principles of cooperation. They tried to form a cooperation as a national economic movement of the West Ukrainian lands.

Key words: cooperation, cooperative motion, cooperative ideology, Western Ukraine, Volyn.

Висин В., Висина Т., Лищук В.

Кооперативная идеология в Западной Украине в 20–30-х годах XX в.

В статье отражено распространение кооперативных идей в Западной Украине в 20–30-х годах XX в. Раскрыта идеология западноукраинской кооперативной мысли; показан синтез кооперативных идей в условиях польской государственности; проанализированы взгляды теоретиков и практиков украинской кооперации.

Ключевые слова: кооперация, кооперативное движение, кооперативная идеология, Западная Украина, Волынь.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В Західній Україні у період між двома світовими війнами кооперативний рух став широким соціальним явищем, вагомим чинником

самоорганізації українців в умовах польського панування. Тому вивчення західноукраїнської кооперативної ідеології є важливою проблемою наукової та суспільної думки; дозволяє відродити кооперативну систему на основі синтезу наукової теорії з практикою. Сучасна наукова кооперативна концепція має враховувати накопичені у минулому теоретичну та практичну спадщину. Відтак, актуальним є вивчення кооперативної ідеології в Західній Україні в 20–30-х роках ХХ ст.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Означена проблема деякою мірою відображена у вітчизняних дослідженнях. Однак, і досі залишаються недостатньо вивченими деякі аспекти формування кооперативної думки західноукраїнського суспільства. Сьогодні немає конкретного дослідження, яке б чітко структурувало кооперативну ідеологію означеного періоду.

Цілі статті. Мета статті – розкрити поширення кооперативних ідей в Західній Україні в 20–30-х роках ХХ ст. Для цього необхідно вирішити наступні завдання: з'ясувати ідеологію західноукраїнської кооперативної думки; показати генезис та синтез кооперативних ідей у свідомості українців в умовах польської державності; розкрити погляди теоретиків і практиків української кооперації вказаного періоду.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Основні ідеї та засади західноукраїнського кооперативного руху були закладені ще до початку Першої світової війни й стали основою для відродження кооперації у післявоєнний період. Західноукраїнські кооператори на початку 20-х років вивчали досвід кооперації різних країн, аналізували різні економічні теорії, намагаючись створити теоретичну базу, визначити стратегію і тактику кооперативного будівництва, надати йому організованого характеру і на основі цього сформулювати конкретні практичні рекомендації для різних ланок і галузей кооперації. Теоретиками й практиками кооперації міжвоєнного періоду були :К. Коберський, Є. Храпливий, Ю. Павликовський, О. Луцький та ін.

Особливо варто відзначити активну діяльність Карла Коберського, який активно пропагував ідею кооперації і доклав

чимало зусиль для її практичного втілення. У 1928 р. він видав «Кооперативний буквар» з підзаголовком «Перша книжка кооперативного навчання» [1]. Працюючи у 1928–1934 рр. редактором «Кооперативної республіки», К. Коберський майже у кожному номері цього видання друкував власні статті, присвячені кооперації, викладав свої економічні ідеї на сторінках часописів «Громадський голос» та «Проти хвилі» [2, с. 169]. К. Коберський, як теоретик, вивчив та проаналізував твори багатьох представників світової кооперативної думки, намагався ознайомити з їхніми поглядами на важливі проблеми, пов'язані з кооперацією, українських фахівців у цій галузі. У 1934 р. за його редакцією вийшла книга «Ідеологія кооперації. Вибір з кооперативного письменства» [3], яка знайомила читачів з важливими положеннями із праць Д. Ворбаса (про мету і методи кооперативного руху), А. Міллера (про роль сільськогосподарської кооперації у безпосередніх торговельних зносинах, про морально-етичні сторони кооперації) та інших теоретиків кооперативного руху. До цього збірника увійшли також уривки праць українських кооператорів М. Туган-Барановського та А. Жука (Ільченка). К. Коберський розглядав кооперацію не як самоціль, а як засіб покращання економічного та політичного становища українського населення, піднесення його освітнього та культурного рівня. На його думку, кооперація не повинна бути залежною від держави, а основними принципами кооперації мають бути: добровільність, самостійність і самодіяльність, наявність конкурентного середовища. «Взагалі правдиві, ідейні кооператори ніколи не думають, що їх робота кінчиться в крамниці чи кооп. касі, молочарні або фабрики. Це не остаточна ціль, а тільки засіб до цілі. Правдива ціль – тож повне, а не лише господарське, а й освітнє, моральне та громадське піднесення народу на вищі щаблі цивілізації і культури» [4, с. 29]. К. Коберський сприймав кооперацію через кооператив, як організацію, яка дає змогу зберегти конкуренцію, здорове середовище для економічного росту й обмежити негативні тенденції в розвитку приватного капіталу. «Кооперативне господарство, не вбиваючи вільної конкуренції через добровільні порозуміння, удержує на загал справедливість і сталі ціни, таким чином в міру своєї розбудови, кооперація буде

викорінювати спекуляцію і надпродукцію, які є ґрунтом для кріз» [5, с. 23]. Крім наукової і публіцистичної діяльності К. Коберський плідно працював як енергійний, талановитий організатор. Він був референтом з питань кооперативної освіти при Ревізійному союзі (РСУК) та одним із співзасновників кооперативів «Комета», «Зоря», «Базар» у Львові. Його ідеї та практична діяльність мали великий вплив на розвиток кооперативного руху на західноукраїнських землях у міжвоєнний період.

Визначним ідеологом української кооперації в Західній Україні був Юліян Павликовський. Протягом більше двох десятиріч років, очолюючи український кооперативний центр – Ревізійний союз українських кооперативів, Ю. Павликовський проявив себе добрим організатором кооперативного руху, кооператором-практиком і блискучим теоретиком кооперації, спроможним узагальнювати та пояснювати набутий кооперативами досвід. Його погляди на роль і місце кооперації в господарсько-економічному, суспільно-політичному, національно-культурному житті краю важливі тим, що значною мірою визначали стратегію і тактику кооперативного будівництва на західноукраїнських землях. Остаточною метою кооперації Ю. Павликовський вважав зміну існуючого суспільного ладу шляхом еволюції і його побудові на засадах загальної справедливості. Для досягнення цієї мети потрібна велика праця в економічній галузі та піднесення бідних і поневолених на вищий культурний рівень. Саме на цих двох основних ділянках, на його думку, й мали працювати українські кооператори. Разом з тим Ю. Павликовський не вважав кооперативи якимсь допоміжним засобом розвитку національного підприємництва. У праці «Природа, мета і світогляд українського кооперативного руху» він наголошував, що кооперація «є одною з віток життя – змагань українського народу» і працює «над господарським і культурним розвитком... трудових верств, над творенням і поглибленням власними силами нашої рідної цивілізації» [6]. Ю. Павликовський переконливо обґрунтував такі функції кооперації як: захист слабших верств від гніту капіталу; піднесення матеріального добробуту; підвищення культурно-освітнього рівня населення; демократизація всіх сфер суспільного

життя; бути інституцією демократичного самоврядування народу (нації) [2, с. 171]. Він трактував кооперацію як інструмент національного визволення, зокрема, здобуття українцями економічної незалежності в Польській державі, а також як засіб підтримки «хребта нації» – українських промисловців та торговців. Підсумовуючи у 1944 р. роботу очолюваного ним Ревізійного союзу, Ю. Павликовський стверджував: «Кооперація українців причинялася і причиняється своєю працею до повного господарського відродження нації, помагаючи відродитися всім природнім верствам сучасної нації, без різниці, чи ті верстви йдуть під стягом кооперації, чи під стягом українських індивідуальних господарських підприємств» [7, с. 205].

Важливу роль кооперації у справі національно-державного відродження українців підкреслював видатний кооператор, громадський діяч, публіцист Остап Луцький. Першим ступенем розвитку кооперації він вважав піднесення добробуту людей, а наступними завданнями – запровадження справедливого ладу, здобуття свободи і незалежності українського народу, формування «нової, кращої, справдішньої людини» [8]. Порівнюючи ідеї комунізму та кооперації, О. Луцький зазначив, що комунізм, як і кооперація, протистоїть експлуатації, кривді та темноті мас, але, на відміну від комуністів, які прагнуть реформувати суспільство шляхом державного примусу, кооперація робить це без застосування насилля. Досить слушним навіть в сучасних умовах є твердження О. Луцького що «здобуття й закріплення господарської незалежності є вічним завданням народу, бо без неї навіть здобута політична незалежність народу – пуста». Сьогодні як гасло української кооперації 20-х років можна сприймати його слова: «Опануємо місцевий ринок і появимося з українським прапором на світовому ринку! Обмежимо свободу чужого капіталу і чужого промислу на нашій землі! І все те не буде оперте на основах приватного капіталу..., але на гаразді об'єднаної кооперативної громади!» [8].

Великий вплив на розвиток сільськогосподарської кооперації, особливо кооперативного молочарства, мала діяльність Є. Храпливого, який вбачав у кооперуванні сільськогосподарських трудівників дієвий засіб відновлення зруйнованого господарства

хліборобів і шлях, яким село має прийти до добробуту [9, с. 8]. Сільське господарство Є. Храпливий вважав з господарсько-економічної точки зору підприємством для отримання доходу. Враховуючи його специфіку, для успішного господарювання селяни повинні зорганізовуватися – скооперовуватися. Кооперація, на його думку, мала вирішити такі завдання на селі: забезпечити умови для раціонального господарювання; створити і ефективно використовувати власний капітал; захистити сільських трудівників від визиску і експлуатації; сприяти піднесенню загального культурного рівня села. Є. Храпливий був автором багатьох брошур, посібників, викладав на кооперативних курсах у містах і містечках Галичини й Волині [10].

Висновки. Протягом перших десятиліть ХХ ст. у суспільній свідомості та кооперативній думці українців почав утверджуватися кооперативізм. У 20–30-х роках ХХ видатними діячами західноукраїнського кооперативного руху були: І. Петрушевич, А. Жук, К. Коберський, Ю. Павликовський та інші. Як теоретики, вони дослідили історичні передумови виникнення кооперації, її соціально-економічну основу, конкретизували ряд важливих категорій (кооперація, кооператив), визначили основні економічні та організаційні принципи кооперування, що мало важливе значення для практики кооперативного будівництва. Хоча західноукраїнські кооператори дещо ідеалізували кооперацію, вбачаючи в ній чи не єдиний засіб для вирішення економічних, політичних, соціальних та національних проблем, однак очевидним є їх намагання сформувати кооперацію як національно-господарський рух, який мав слугувати справі захисту трудівників села від визиску й експлуатації, сприяти економічному піднесенню західноукраїнських земель.

1. Коберський К. Кооперативний буквар / К. Коберський. – Львів, 1928. – 148 с.
2. Українська кооперація: історичні та соціально-економічні аспекти. Зб. статей. Том 2. За заг. ред. д-ра іст. наук, проф. С. Гелея. – Львів : Вид-во Льв. комерц. академії, 2001. – 224 с.
3. Коберський К. Ідеологія кооперації. Вибір з кооперативного письменства / К. Коберський. – Львів, 1934.
4. Коберський К. Вільне спільчанство (кооперація): шлях до піднесення народу / К. Коберський. – Львів, 1935. – 150 с.

5. Коберський К. Планове господарство – велика проблема нашої доби / К. Коберський. – Львів, 1937. – 215 с.
6. Павликовський Ю. Природа, мета і світогляд українського кооперативного руху / Ю. Павликовський. – Львів : Накладом РСУК, 1934. – 15 с.
7. Гелей С. Д. Теорія та історія кооперації : підручник / С. Д. Гелей, Р. Я. Пастушенко. – К. : Знання, 2006. – 513 с.
8. Луцький О. Велика ціль кооперації / О. Луцький // Господарсько-кооперативний часопис. – 1926. – 4 жовтня.
9. Храпливий Є. За хліборобську справу: Про те, як основувати кружки та філії «Сільського господаря» та як в них працювати / Є. Храпливий. – Львів : Накладом товариства «Сільський господар», 1932. – 245 с.
10. Супряга. – 1927. – Ч. 3.

УДК 338

Вісин О.О., к.і.н., доцент

Тищук І.В., асистент

Луцький національний технічний університет

Модернізація інфраструктури туристичного комплексу

У статті розглядається питання щодо модернізації інфраструктури туристичного ринку. Виділено основні сектори та дано їх характеристика.

Ключові слова: туризм, інфраструктура, інфраструктура туристичного комплексу, туристична галузь, туристичне господарство.

Visyn O.O., Tyschuk I.V.

Modernization of the infrastructure of the tourist complex

The article deals with the issue of modernizing the tourism market infrastructure. The main sectors are highlighted and their characteristics are given.

Key words: tourism, infrastructure. The stable functioning of the tourism industry requires a well-developed infrastructure (including transport, construction, catering, etc.). At the same time, it also affects the development of traditional industries, stimulates structural shifts, promotes the use of the latest (innovative) technologies, prompts the improvement of the quality of goods and services. The number of international tourist profits increases annually and, accordingly, in the world economy, an increase in the share of income from tourism is increasing.

Our state has a number of unresolved problems that hinder the development of tourism. The imperfect legal and regulatory framework for tourism and recreation. In particular, legislation does not regulate a clear definition of types of tourism activities (industrial, green, business and other types of tourism); the problem with regard to departmental subordination of sanatorium and resort and recreation facilities is not finally resolved;